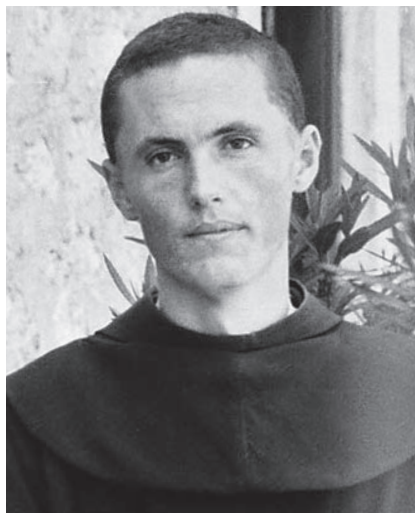

FRA JULIJAN PETROVIĆ

(1923.-1945.)

Djetinjstvo

Rođen je 23. srpnja 1923. u Duvnu (Tomislavgradu), od roditelja Matana Petrovića i Lucije rođ. Batinić. Tri dana nakon rođenja krstio ga je fra David Zrno. Krsno ime bilo mu je Berislav. Kum je bio Darko Batinić, trgovac. Krizmao ga je biskup Alojzije Mišić u Tomislavgradu 13. lipnja 1934. Kum je opet bio Darko Batinić.¹ Matan i Lucija pored Berislava imali su još dvoje starije djece, Maricu (r. 1917.), koja je umrla 1944., i Marka (r. 1920.). Otac Matan, trgovac po zanimanju, umire 1. siječnja 1925. u 38. god. života od sušice, kad je malom Berislavu bilo svega godinu i pol dana. Godinu prije nego je stupio u sjemenište i gimnaziju, umre mu i majka Luca, 18. studenog 1934. od srčanog udara.² Berislav je u rodnome gradu rastao zajedno s velebnom spomen-crkvom i franjevačkim samostanom čija izgradnja započinje godinu dana nakon njegova rođenja. Upravo će ovaj veliki projekt Provincije, ali i projekt čitave Crkve u Hrvata, obilježiti život Duvna o tisućgodišnjici Hrvatskog Kraljevstva.

Školovanje i redovnička formacija

Nakon završene pučke škole u rodnome gradu kod Sestara milosrdnica,³ pošto je položio prijamni ispit za upis u prvi razred gimnazije u školskoj godini 1935./36., Berislav je primljen u gimnaziju i sjemenište na Širokom Brijegu, s vrlo dobrim

1 Arhiv župe Tomislavgrad: Matica krštenih, sv. V, str. 127, br. 111; Matica krizmanih, sv. I, str. 274, br. 25.

2 Arhiv župe Tomislavgrad: Stanje duša župe Duvno, sv. II, str. 103.

3 Častimir MAJČIĆ, "Posvećeno mučeniku fra Julijanu Petroviću: Spomen na nedužnu žrtvu maceljskoga pokolja," *Naša ognjišta*, br. 11/2012., str. 20.

uspjehom iz hrvatskog jezika i matematike, s opaskom “zdrav i bistar”.⁴ Valja napomenuto da je širokobriješka gimnazija upravo u tim godinama dosegla svoj vrhunac: nove zgrade gimnazije i konvikta, broja učenika najveći u povijesti, većina profesora s doktoratom iz svojih struka. Zahvaljujući Društvu prijatelja Franjevačke klasične gimnazije na Širokome Brijegu, čija je svrha pomagati školovanje siromašnih i darovitih učenika, Berislav postaje njihov stipendist, budući da je rano ostao i bez oca i bez majke. Prva tri razreda, razrednik mu je bio fra Mirko (negdje fra Miroslav) Ćosić, a u 4. razredu fra Marijan Zubac. U prvom razredu bilo je 68 učenika, po 34 u dva odjeljenja. Berislav je prošao vrlo dobrim uspjehom. U drugom razredu bilo je 59 učenika. Berislav je opet prošao vrlo dobrim uspjehom. U trećem prošao je dobrim uspjehom. U razredu je bio 51 učenik. Četvrti razred prošao je opet dobrim uspjehom. Nakon završena četiri razreda niže gimnazije, polaže niži tečajni ispit u lipnju 1939. godine. Prošao je opet dobrim uspjehom.⁵ U petom razredu Berislav je 1939./40. šk. godine. Opet je prošao dobrim uspjehom, a razrednik mu je bio dr. fra Živko Martić, a u razredu je bilo 38 učenika. Šesti razred pohađao je 1940./41. šk. godine. Razrednik mu je opet fra Živko Martić, a prošao je opet dobrim uspjehom.⁶ Nakon završenog 6. razreda Berislav je, prema tadašnjim običajima, prekinuo gimnazijsko školovanje, te stupio u franjevački novicijat na Humcu. Dobio je i novo ime - fra Julijan.

Nakon položenih prvih zavjeta fra Julijan nastavlja gimnazijsko školovanje na Širokome Brijegu kao učenik 7. razreda, a razrednik mu je bio dr. fra Arkandeo Nuić. U razredu je bilo samo 16 učenika, a fra Julijan je opet prošao dobrim uspjehom. Posljednja školska godina bila je 1943./44., kad je fra Julijan završio osmi razred, i to sada vrlo dobrim uspjehom. U razredu je bilo samo 11 učenika, što je očita posljedica osipanja zbog ratnih neprilika. Odmah nakon toga uslijedio je i završni, maturalni ispit. Na čelu povjerenstva bio je Josip Babić, upravitelj učiteljske škole u Mostaru, potpredsjednik je bio dr. fra Radoslav Vukšić, ravnatelj gimnazije, a članovi povjerenstva profesori dr. fra Didak Ćorić za hrvatski jezik, dr. fra Krešimir Pandžić za njemački, dr. fra Marko Dragičević za latinski, te dr. fra Fabijan Paponja za povijest i zemljopis. Fra Julijan je maturirao vrlo dobrim uspjehom stekavši uvjete za upis na Bogoslovni fakultet u Mostaru.⁷ Tako je fra Julijan pripadao posljednjoj generaciji maturanata slavne širokobriješke gimnazije, jer sljedeća školska godina zapravo nikada nije ni započela, a gimnazija je brutalno uništena partizanskim topovima i metcima u potiljak brojnih profesora i njihovih đaka u zimu i proljeće 1945. godine; jedan od netom svršenih đaka bio je i fra Julijan.

4 Ante MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, Mostar, 2011., sv. III, str. 7.

5 *Isto*, str. 192-193.

6 *Isto*, str. 7, 22, 62, 82, 122, 135, 187, 193, 233, 266.

7 *Isto*, str. 339, 392, 393, 395, 396, 407.

Novicijati i prvi zavjeti

Berislav Petrović, svršeni učenik 6. razreda širokobriježke gimnazije, stupio je u novicijati 24. lipnja 1941., samo 2-3 mjeseca nakon početka strašnoga Drugog svjetskog rata. Zanimljivo, on je pripadao jedinom naraštaju novaka koji su novicijati proveli u novosagrađenom samostanu u Tomislavgradu, dakle u svome rodnom mjestu. Habit je njemu i sedmorici kolega obukao provincijal dr. fra Krešimir Pandžić 24. lipnja 1941. Berislav je dobio redovničko ime fra Julijan. Godinu novicijata provodi u novosagrađenom samostanu u Tomislavgradu pod vodstvom meštra novaka fra Nikole Hrkaća. S njim su bili obučeni sljedeći kandidati: fra Fidelis Parlov, istupio kao novak u svibnju 1942.; fra Eduard Magzan, istupio u veljači 1945.; fra Albert Azinović, istupio u travnju 1945.; fra Venancije Knezović, istupio u travnju 1947.; fra Alfonzo Jukić, umro kao svećenik u Mostaru 1985.; fra Luka Sušac, umro kao svećenik na Humcu 1997.; fra Umberto Lončar, umro kao svećenik na Humcu 2004. Dakle od osmorice četvorica su napustila Red, trojica su preživjela 1945. i ostali franjevci-svećenici, a od generacije su partizani ubili upravo fra Julijana Petrovića.⁸

Prve privremene zavjete fra Julijan je položio u Tomislavgradu 25. lipnja 1942. u ruke provincijala dr. fra Krešimira Pandžića.⁹ Svečane zavjete nikada nije položio, kao što nikada nije zaređen za đakona i svećenika - sve je to spriječio partizanski metak u potiljak u Maceljskoj šumi početkom lipnja 1945. godine.

Bogoslovni studij u ratnim ne/prilikama

Strašni vjhor Drugoga svjetskoga rata sručio se na Hercegovinu. Zbog neprestanih ratnih opasnosti, te opće oskudice bogoslovi iz Mostara već su od ožujka 1944. raspoređeni po župama u Hercegovini, gdje su trebali nastaviti svoj studij teologije. Te župe su bile Čerin, Čitluk i Veljaci. Moramo imati na umu kako se ne radi o prostornim samostanima s dostatnim brojem spavaćih soba i kreveta, nego o župnim kućama u kojima su redovito boravila dvojica ili trojica fratara, te je i veličina prostora i inventar u to doba jedva odgovarao i njihovim potrebama. Kako i svjedoče dokumenti toga vremena, braći koja su vodila te župe i kuće nije bilo lako primiti mlade fratre studente i njihove profesore, te im osigurati makar i minimum potrebnoga. U gotovo nemogućim uvjetima fra Julijan započinje filozofsko-teološki studij u listopadu 1944. u dislociranom mjestu studija i odgoja bogoslova na Čerinu. Tako provincijal 25. rujna 1944. javlja fra Živku Martiću, predsjedniku franje-

8 Robert JOLIĆ, *Novicijati hercegovačkih franjevaca*, Mostar, 2009., str. 160.

9 Arhiv Provincije: Imenik franjevaca, str. 67, br. 601.

vačke rezidencije i župniku na Čerinu, da će sedmorica bogoslova I. i II. tečaja (fra Venancije Knezović, fra Umberto Lončar, fra Julijan Petrović, fra Bernard Prkačin, fra Albert Azinović, fra Alfonzo Jukić i fra Luka Sušac) zajedno s trojicom profesora (fra Martinom Soptom, fra Pavom Dragičevićem i fra Dobroslavom Šimovićem) svoj studij te akademske godine započeti na Čerinu i to 2. listopada 1944.¹⁰

No, partizani su bili sve bliže, borbe su bile sve žešće, opskrba je gotovo bila potpuno prekinuta, tako da je i Čerin postao preopasan za mlade bogoslove. Nejasno je kad su se (neki) bogoslovi iz Čerina preselili u veću rezidenciju u Čitluku, ali to je svakako bilo prije kraja studenoga 1944. Među njima je bio i fra Julijan. Tu su dočekali i partizane po osvajanju Brotnja. Njihov profesor dr. fra Rufin Šilić javio je s Čitluka 26. studenoga 1944. da su svi zdravi, škola ide, nitko ih nije dirao po partizanskom osvajanju Čitluka, kod njih su boravili neki kazališni glumci. Od bogoslova su tu fra Blago Brkić, fra Urban Pavković, fra Hadrijan Sivrić, fra Ivo Bagarić, fra Ferdo Vlašić, fra Julijan Petrović i fra Lujo Milićević.¹¹ To je ujedno i posljednji spomen fra Julijana Petrovića u Arhivu Provincije.

Smrt na "križnom putu" 1945. godine

Fra Julijan i ostali bogoslovi nisu dugo ostali na Čitluku. Naime, po ponovnom partizanskom osvajanju Brotnja krajem siječnja 1945. svi su se povukli pred njima, najprije u Mostar, a onda u prvoj polovici veljače 1945. na sjever, prema Sarajevu i konačno Zagrebu. O tome, vezano za fra Julijana, nemamo pouzdanih podataka. Kako je fra Julijan dospio na "križni put" hrvatskoga naroda u proljeće 1945., također ne znamo pouzdano. Pretpostavljamo da se povlačio s ostalima koji su se nakon partizanskih zločina u Mostaru i na Širokome Brijegu povlačili prema zapadu, gdje su očekivali zaštitu. S još dvojicom braće iz svoje provincije, fra Metodom Puljićem, župnikom u Izbičnu, koji se radi potreba Provincije nalazio u Zagrebu, te s fra Darinkom Mikulićem, mladomisnikom i studentom teologije, fra Julijan na povratku s austrijske granice (iz Bleiburga) svoj ovozemaljski kratki životni put završava u blizini Krapine, na lokalitetu Lepa Bukva kod Macelja. Njih trojica s još dvadesetak što franjevaca, što svjetovnih svećenika odvedeni su iz franjevačkog samostana u Krapini u noći s 4. na 5. lipnja 1945. i ubijeni. Kako svjedoči jedan od očevidaca, Fran Živičnjak, prevezeni su kamionima, u kojima je s njih skinuto redovničko odijelo, povezani žicom i dovedeni pred unaprijed iskopanu jamu, gdje su strijeljani, bez ikakva suda. Djeca su pronašla dijelove njihovih krunica, medalji-

10 Arhiv Provincije: SP, sv. 144, f. 410; P. KNEZOVIĆ, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji 1860.-1945.*, Mostar, 2012., str. 533.

11 Arhiv Provincije: SP, sv. 144, f. 552.

ca, komada redovničke odjeće i odnijela u franjevački samostan u Krapini, gdje se i danas čuvaju.¹² Njihovi posmrtni ostatci su ekshumirani iz jame označene kao IVd i preneseni na patologiju u Zagreb. Na koncu, ti su posmrtni ostatci 22. listopada 2005. ukopani u novosagrađenu i za to predviđenu kriptu Kristova uskrsnuća u Macelju, župe Đurmanec, uz misno slavlje i s dostojanstvenim sprovodnim obredom što ga je predvodio sam nadbiskup zagrebački, kardinal Josip Bozanić.¹³

Kronika samostana u Krapini

Kronika franjevačkog samostana u Krapini, koju je pisao gvardijan fra Ostijan Ostrugnaj, detaljno opisuje događaje iz tih turbobnih dana, te potvrđuje mučeničku smrt naše braće:

6. V. u nedjelju poslije podne bježi preko Krapine hrvatska vlada, vojska i ostalo pučanstvo prema Austriji. Tih je dana prava seoba naroda. Četiri dana vidimo goleme kolone auta, kamiona, kola i nepregledna povorka pješaka gdje idu da traže utočište i spas kod Angloamerikanaca. Strava i žalost je narasla do vrhunca, i da je to dulje trajalo, kako mnogi vele, mogli bi izgubiti pamet.

9. V. pod večer u srijedu prije samoga Spasova Krapina je prazna, sve se povuklo prema granici, jer eto već dolazi partizanska i crvena vojska.

10. V. na Spasovo već je izvješena zastava sa crvenom zvijezdom i na našem samostanu. Tog dana se slavilo oslobođenje, po Krapini se galami i pjevaju partizanske pjesme, a nas je probo sedmerostruki mač! Nakon par dana vidjelo se, kako se već mnogi vraćaju od granice, iznemogli, gladni i žedni, prestrašeni i svega lišeni, izmučeni i vraćeni u crnu budućnost. Došlo je ono što je moralo doći, da se ponovi toliko puta žalosna povijest Hrvata: da počese cviliti matere i udove ki mnogi drugi i bi tuga velika.

20. V. na same Duhove vraćaju se cijele kolone iz Slovenije, osobito oni "povratnici," koje su Englezi i Amerikanci predali jugoslavenskoj vojsci. Sabiralište je bilo u Đurmancu i u Krapini pred pučkom školom. O. gvardijan je dočuo da su tamo neki franjevci, pa ih je posjetio i pozvao u samostan da se odmore i okrijepe, jer nisu jeli već preko 10 dana. K nama su došli: dr. Josip Gunčević, ravnatelj gimnazije u Brodu i kateheta, r. 1895.; o. Ante Katavić, župnik, r. 1902.; o. Karlo Grabovičkić, vikar, r. 1912.; o. Ivan Ivanović, kapelan, r. 1916.; fra Vitomir Mišić, bogoslov, r. 1921.; fra

12 Ante MARIĆ, "Poznata ukopna mjesta ubijenih hercegovačkih franjevaca", *Stopama pobijenih*, 1/2014., str. 22-24.

13 "Dokumenti o događajima u Lepoj Bukvi - Maceljskoj šumi 4./5. lipnja 1945.", str. 16, 17. Isto u *Stopama pobijenih*, br. 1, 2008., str. 5-9.

Domagoj Čubela, bogoslov, r. 1924.; fra Alfons Katavić, maturant, r. 1924.; fra Paškal Vidović, brat laik. Svi ovi su provincije Bosne Srebrene. Zatim fra Metod Puljić, župnik, r. 1912.; o. Darinko Mikulić, mladomisnik, r. 1919.; fra Julijan Petrović, bogoslov, r. 1923., ova trojica su članovi Hercegovačke provincije. Kod prečasnog župnika su bili: Jozo Perčinlić, kateheta, r. 1909.; Marijan Ivandić, župnik, r. 1902., Miroslav Radoš, župnik, r. 1910., Nikola Duvančić, bogoslov, r. 1923., Dragutin Turalija, bogoslov, r. 1923., članovi Vrhbosanske nadbiskupije, a Vjekoslav Terzić, župnik, r. 1906. i Dragan Čapo, bogoslov, r. 1917.; članovi su đakovačke biskupije. Drugi dan smo zamolili Kotarski narodni odbor za propusnice ovih svećenika i bogoslova, ali nam je rečeno, da čekamo. Sad je stigao u samostan i na župni dvor jedan funkcioner Ozne, popisao svakog pojedinog i naredio je, da se ne udaljuju, nego neka budu svi zajedno ili u samostanu ili na župnom dvoru. Kako je kod nas bilo više mjesta, oni iz župnog dvora pređu u samostan i bilo je njima zabranjeno udaljivati se, a o. gvardijanu naloženo da pazi, inače će odgovarati. Tu su bili kao u logoru. 23. V. ovima se pridruže dovedeni od Ozne: Nikola Ilijić, svećenik senjske biskupije, r. 1913.; Stjepan Štromar, bistrički kapelan, r. 1915., i Branko Kukolja, bogoslov iz Marije Bistrice r. 1921. Svi su bili više puta saslušani i bilo im je obećano da će dobiti propusnice i vratiti se u svoje Kotare gdje će ih se saslušati i ako nisu krivi, pustiti ih kući. Kako je to prilično dugo trajalo, da ih nisu otpremili u njihove Kotare, a mi nismo bili baš kod živežnih namirnica, o. gvardijan je išao pitati na Oznu dokle će držati te ljude u samostanu, a oni odgovore, još malo.

4. VI. svi ovi naši logoraši pozvani su oko 9 sati ujutro na Oznu, neki prije podne, neki poslije radi "saslušanja". Morali su si ponesti stvari, ako su htjeli, to je bio znak da se više ne će vratiti. Reklo im se, da će u Varaždin. Površno ih se ispitivalo i onda su ih smjestili u jednu sobu drugog kata. Pod večer ih je posjetio o. gvardijan i donio im za put nešta hrane. Čuvši i vidjevši sve okolnosti, rekao im je da ne će u Varaždin, nego u Macelj. I doista na večer u 10 sati ugasla se sva električna svjetla, čuo se štropt motora njihovog kamiona, te je odjurio put u Macelj, u klaonicu tolikih nevinih žrtava. Prema svim podacima i okolnostima tamo su pogubljeni u noći između 4. i 5. lipnja. Veri martyres pro fide et patria! Orate pro nobis!¹⁴

U Matici krštenih župe Duvno, kod imena Berislava Petrovića, kasnijeg fra Julijana, u opasci stoji da je prema odluci Sreskoga suda u Duvnu od 18. listopada 1955. proglašen umrlim za dan 31. prosinca 1945.¹⁵ Mučeničkom smrću završio je ovozemaljski život mladić koji je rano ostao bez oboje roditelja, koji zanesen franjevačkim idealima i željom da postane Kristov svećenik biva progнанik i umire

14 "Kronika franjevačkog samostana u Krapini, pogl. XXI., Veri martyres pro fides et patria," str. 104 i 105, pa dalje, prema: A. MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, Mostar, 2007., str. 87-89.

15 Župni ured Duvno (Tomislavgrad): Matica krštenih, sv. V, str. 127, br. 111.

mučeničkom smrću u svojoj 22. godini života, a njegove kosti počivaju podno crkve posvećene uskrslom Gospodinu. Vjerujem da ga je Gospodin *našao dostojnim* (Mudr 2,5) života vječnoga i nebeske vječne liturgije.

Ovako je o njemu zabilježio don Anto Baković u svojoj monumentalnoj knjizi o pobijenim svećenicima, redovnicima, bogoslovima, sjemeništarcima i časnim sestrama u vrijeme Drugoga svjetskog rata i poraća:

Tako je mladi bogoslov fra Julijan postao još jedna žrtva partizanskog divljanja. Još je jedan mladi život zaustavljen u Maceljskoj šumi. Pridružio se tolikim nevinim ljudima koje je progutao Macelj. Vrijeme je da se pokrene kanonski postupak za beatifikaciju maceljskih žrtava.¹⁶

Fra Julijana se prisjetio i desetak godina stariji kolega dr. fra Častimir Majić (1914.-2016.) 60-70 godina po njegovu ubojstvu. Ovako je zabilježio o njemu i dvojici drugih hercegovačkih franjevaca ubijenih u Maceljskoj šumi:

Sva trojica krapinskih stradalnika ubrajaju se u svjedoke vjere s biljegom neprolaznosti. Njihove žrtve nisu našle odjeka u dušama fanatiziranih bezbožnika koji su se zalagali za lažnu ideologiju. A komunistički krvnici ne samo da su ubijali ljude, nego su razarali i otuđivali i kulturne vrijednosti do kojih su došli, pa ipak su ostali samo “prazna ljuska uginula cvrčka” (Viktor Vida). A pod pepelom ugašenih tjelesa ovih ubijenih franjevaca tinja neugasiva kršćanska ljubav koja se, pročišćena njihovim mučeništvom, pretvorila u zbilju vječnog života. Njihove žrtve cijena su naše slobode.¹⁷

Fra Stipan Klarić

16 Anto BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*. 1. *Svećenici-mučenici Crkve u Hrvata*, Zagreb, 2007., str. 824.

17 Č. MAJIĆ, “Posvećeno mučeniku fra Julijanu Petroviću...,” *Naša ognjišta*, br. 11/2012., str. 20.

KRVLJU OPEČAĆENI ZA NEBO

Životopisi šezdeset šestorice hercegovačkih franjevaca
ubijenih u Drugom svjetskom ratu i poraću

Priredio:
dr. fra Robert Jolić

Mostar, 2025.